

— Фуліган! — наскочыў ён на Панкратава. — Ты не рэдактар, а фуліган! Ты аўтарытэт камуніста топчаш тут“.

Неўзабаве ў рэспубліканскай прэсе з’явіўся артыкул „Пухавіцкай газэтай кіруюць варожыя людзі!“ Ішоў 36-ы год. Няцяжка здагадацца, што стала зь вясёлым рэдактарам.

Літара „ф“ у цытаваным „фулігане“ наводзіць на думку, што ў беларускай мове ён з’явіўся адносна нядаўна. Напэўна, у расейскай таксама. Скажам, у слоўніку Бракгаўза *хуліган* фігуруе як запазычаны з ангельскай. А этымолаг Фасмэр удакладняе — слова паходзіць ад ірляндзкага прозьвішча *Хуліган*.. Энцыклапедыя Брытаніка называе нейкага *Патрыка Хулігана*, які ў 1898 годзе добра *нахуліганіў* у Лёндане. Выходзіць, слова — раўналетак нашага стагодзьдзя.

Што б там ні ўчыніў той бузацёр Патрык, а ягонае імя сёння шырока гуляе па плянэце разам зь піўнымі і футбольнымі, паветранымі, вулічнымі і кампутарнымі, тэлефоннымі і фінансавымі, мясцовымі і заезджымі, айчыннымі й міжнароднымі і яшчэ Бог ведае якімі парушальнікамі грамадзкага спакою — *хуліганамі*.

Хутар

Сяржук Сокалаў-Воюш

Наконт паходжаньня слова *хутар* ёсьць некалькі вэрсіяў. Паводле адной зь іх *хутар* — запазычаньне са старанямецкай, дзе яно мела значэньне часткі акругі, паводле другой — з вугорскай, у якой яно азначала мяжу. У Беларусі *хутары* існавалі з XVI стагодзьдзя. Старадаўнія фальваркі або засьценкі — чым былі не *хутары*?

Ад *хутару* ідуць: *хутаранец*, *хутаранін*, *хутаранка*, *хутарок*, *хутарны*, *хутарскі*, *хутарэц*.

Асаблівае месца ў гэтым шэрагу займае слова „*хутарызацыя*“: перасяленьне сялянаў зь вёсак на *хутары*. Бальшавікі лічылі *хутаранаў* апірышчам самадзяржаўя. А вось самі *хутаране* лічылі сябе апірышчам сваёй сям’і і стваральнікамі ўласнага дабрабыту і дабрабыту краіны. Апантаны ідэяй „купіць зямлі, прыдаць свой кут“, Міхал з Коласавай „Новай зямлі“ марыў пра *хутар*. Тады як героі Мележа, Чорнага, Зарэцкага жыцьцё паклалі на змаганьне з *хутаранамі*. І зьнішчылі *хутаранаў* як дробнаўласьніцкую варожую клясу, а хто супраціўляўся — расстралялі.

Гэта быў пачатак канца дбайнага гаспадараньня на беларускіх абшарах. На зьмену яму прыйшлі калгасы й саўгасы, дзе ўсё было супольнае, гэта значыць — нічыё. А гаспадарлівасьць перавандравала на гэтак званыя прысядзібныя ўчасткі, якія дапамаглі выжыць, але зусім не пасаблялі жыць.

Цемрашал

Сяржук Сокалаў-Воюш

Цемрашал — слова вясёлае. Яно — асноўны атэістычны тэрмін, пры дапамозе якога савецкая прапаганда вяла барацьбу з рэлігійнасьцю масаў. Слова *цемрашал* прыдумаў Кандрат Крапіва на ўзор расейскага „мракобес“. Чаму слова ўзьнікла ў нашым стагодзьдзі — ня ведаю. Ці то раней у Беларусі гэт-